

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 09.10.2022
Published/Yayınlanma 30.11.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Şanlıtürk, Y. & Yılmaz, E. (2022). Nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeli ile işletmelerin nakit akımlarının analizi: Bist turizm endeksindeki işletmeler üzerinde bir araştırma. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2359-2371.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3342>

Yasemin ŞANLITÜRK

<https://orcid.org/0000-0002-9717-0983>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Samsun / TÜRKİYE

Doç. Dr. Erdal YILMAZ

<https://orcid.org/0000-0002-2491-446X>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Samsun / TÜRKİYE

NAKİT AKIMLARININ SAĞLANDIĞI FAALİYETLER MODELİ İLE İŞLETMELERİN NAKİT AKIMLARININ ANALİZİ: BIST TURİZM ENDEKSİNDEKİ İŞLETMELER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

CASH FLOW ANALYSIS OF BUSINESSES WITH THE CASH FLOW OPERATIONS MODEL: A STUDY ON THE BUSINESSES IN THE BIST TOURISM INDEX

Issue/Sayı: 89

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Nakit akım tabloları, nakit akımlarının kaynak ve kullanım yerleri açısından ayrıntılı olarak raporlandığı tablolardır. İşletmelerin analiz süreçlerinde son yıllarda sıkça kullanılan nakit akım tabloları finansal bilgi kullanıcılarının karar verme süreçlerini kolaylaştırmakta ve yapılan analizlerin içeriğini genişletmektedir. Çalışma kapsamında BIST 100'de işlem gören 7 turizm işletmesinin 2017-2021 yıllarını kapsayan 5 yıllık nakit akım tabloları incelenmiş ve Gup, Samson, Dugan, Kim ve Jitrapanun (1993) tarafından geliştirilen "Nakit Akımlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli" göre analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda yoğun olarak Model 2 (+,-,-) başarılı işletme, Model 3 (+,+,-) gerileyen yeniden yapılanan işletme ve Model 4 (+,-,+) büyüyen işletme profillerine nakit akımları görülmüştür. Aynı zamanda çalışmada Model 1(+,+,+) ve Model 5 (-,+,-) profiline uygun işletmeye rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Nakit Akımı, Nakit Akım Tablosu, Nakit Akımlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli, Turizm Sektörü.

ABSTRACT

Cash flow statements are statements in which cash flows are reported in detail in terms of sources and places of use. Cash flow statements, which have been frequently used in the analysis processes of businesses in recent years, facilitate the decision-making processes of financial information users and expand the content of the analysis. Within the scope of the study, 5-year cash flow statements covering the years 2017-2021 of 7 tourism enterprises traded in BIST 100 were examined and Gup et al. (1993). A positive (+) negative (-) evaluation was made regarding the direction of the data, without considering the numerical sizes of the items. As a result of the study, cash flows to Model 2 (+,-,-) successful business, Model 3 (+,+,-) declining restructuring, and Model 4 (+,-,+) growing business profiles were observed. At the same time, no establishments suitable for Model 1(+,+,+) and Model 5 (-,+,-) profiles were found in the study.

Keywords: Cash Flow, Cash Flow Statement, Cash Flow Activities Model, Tourism Sector.

1. GİRİŞ

Nakit akım tablosu, işletmenin bir faaliyet döneminde ortaya çıkan nakit akımlarını; işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları, yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları şeklinde gruplandırarak gösteren tablodur. Tablo ile dönem içinde nakit kalemlerinde oluşan artış ve azalışlar nedenleri ile izlenmekte, bu durum nakit bütçesinin hazırlanmasına ve gelecekteki para ihtiyacı ile ilgili öngörülebilir tahminlerin yapılmasına büyük katkı sağlamaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2010: 284).

Yeni dünya düzeninde yaşanan gelişmelere paralel olarak finansal bilgi kullanıcılarının kullandıkları veriler ve bu verilerin elde edildiği kaynaklar her geçen gün çeşitlilik göstermektedir. Bu gereklilikten hareketle finansal verilerin analizi ve raporlamasında temel mali tablo verilerinin ek mali tablo verileriyle birlikte değerlendirilmesi ve yorumlanması sonucu ortaya çıkmıştır (Karğın ve Aktaş, 2011: 2).

Nakit akım tablosu verileri diğer finansal tablo verileriyle birlikte analiz edildiğinde, işletmenin net aktiflerindeki değişimi, mali yükümlülüklerini yerine getirme gücünü, likidite kapasitesini ve nakit akışlarının tutarı ve zamanlaması ile ilgili önemli bilgileri sağladığı bilinmektedir. Bu bilgilerle bir işletme, başka bir işletme ile karşılaştırılabilir ya da işletmenin gelecekte nakit akımları gerçekçi bir şekilde tahmin edilebilir. Zira tarihi nakit akış bilgisi gelecekteki nakit akımlarının tutarları ve zamanlamasını tahmin etmede, değerlendirmelerde, karlılık ve nakit akışları arasındaki ilişkilerin analizinde önemli bir ölçüt olarak kullanılabilir. Diğer yandan kazançlar, muhasebenin tahakkuk temelinde üretilen ve geniş bir kullanıcı kitlesi tarafından işletme performansının özet bir ölçütü olarak kullanılan önemli bir bilgi olarak görülmektedir (Sezgin ve Aktaş, 2020: 59-60).

Bu çalışmanın amacı borsada işlem gören 7 turizm işletmesinin 2017-2021 yıllarını kapsayan nakit akım tabloları incelenerek Gup vd., (1993) tarafından geliştirilen ‘‘Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli’’ne göre yorumlamaktır. Çalışma kapsamında nakit akımlarının analizi ve raporlanması konusunda genel bilgilere yer verilerek nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeliyle ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.

2. NAKİT AKIMLARININ RAPORLANMASI

Türkiye Muhasebe Standartları (TMS 7)’ye göre nakit akım tablosu, nakit kaynakları ve nakit kullanımları bölümlerinden oluşur. İşletmenin faaliyetlerinden sağlanan nakit girişleri nakit kaynaklarını oluştururken, işletmenin faaliyetlerinin sebep olduğu nakit çıkışları ise nakit kullanımlarını oluşturmaktadır. Nakit akımı ise, işletmenin nakit girişleri ve nakit çıkışları arasındaki farktır. Aşağıdaki tabloda nakit kaynakları ve nakit kullanımlarına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

Tablo 1: Nakit Kaynak ve Nakit Kullanımları İçeriği

Nakit Kaynakları (Nakit Girişi)	Nakit Kullanımları (Nakit Çıkışı)
1. Satışlardan Elde Edilen	1. Maliyetlerden Kaynaklanan
2. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlardan Sağlanan	2. Faaliyet Giderlerine İlişkin
3. Olağandışı Gelir ve Karlardan Sağlanan	3. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlara İlişkin
4. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan	4. Finansman Giderlerine İlişkin
5. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan	5. Olağandışı Gider ve Zararlara
6. Sermaye Artırımından Sağlanan	6. Duran Varlık Yatırımlarına
7. Hisse Senedi İhraç Primlerinden Sağlanan	7. Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Ödemelerine İlişkin
8. Diğer Nakit Girişleri	8. Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Ödemelerine İlişkin
	9. Vergi ve Benzeri Ödemeler
	10. Temettü Ödemeleri
	11. Diğer Nakit Çıkışları

Kaynak: (Eraslan, 2018: 19).

Tabloya ilişkin kaynak ve kullanımların analiz edilmesi için döneme ait gelir tablosu gerekmektedir. Aynı zamanda söz konusu döneme ilişkin dönembaşı ve dönemsonu bilançoları döneme ait gelir tablosuyla birlikte değerlendirilmelidir (Eraslan, 2018: 20).

TMS 7’ye göre nakit akım tablosunun raporlanmasında iki yöntem kullanılmaktadır. Birinci yöntem, brüt nakit girişleri ve brüt nakit çıkışlarına ait ana grupların belirtildiği direkt (Brüt-Dolaysız) raporlama yöntemidir. İkinci yöntemde raporlama yapılırken net kâr/zararın, gayri nakdi işlemlerin, geçmiş veya gelecek işlemlerle ilgili nakit giriş veya çıkışları tahakkuklarının veya ertelemelerinin ve yatırım veya finansman faaliyetleriyle ilgili nakit akışlarına ilişkin gelir gider kalemlerinin etkilerine göre düzeltildiği endirekt (Net-Dolaylı) raporlama yöntemi kullanılmaktadır. TMS 7 direkt yöntemin kullanımını tavsiye etmekle beraber uygulamada kullanıcılar, yöntem kullanımı tercihi konusunda serbest bırakılmışlardır. Standart, nakit akım tablosunda esas faaliyetlerle ilgili yöntem serbestisi sunarken, yatırım ve finansman faaliyetleriyle ilgili sadece dolaysız yöntemin kullanılmasını önermektedir (Özdemir, 2014: 60-61).

Türkiye Muhasebe Standartları TMS-7’ye dolaysız (brüt) yönteme göre hazırlanmış nakit akım tablosu formatı aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: TMS-7' ye Göre Nakit Akım Tablosu**A. İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI**

1. Esas Faaliyet Gelirlerinden Sağlanan Nakit Girişleri (+)
 - a-) Satışlardan sağlanan nakit girişleri (+)
 - b-) Faaliyet gelirlerden sağlanan nakit girişleri (+)
2. Esas Faaliyet Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları (-)
 - a-) Satılan mal ve hizmet maliyetleri ve stok değişimlerine ilişkin nakit çıkışları(-)
 - b-) Faaliyet Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları (-)
- Esas Faaliyet Sonucu Sağlanan Net Nakit Akışı(1-2)**
3. Diğer Gelir ve Kârlardan Sağlanan Nakit Girişleri (+)
4. Diğer Gider ve Zararlardan Kaynaklanan Nakit Çıkışları(-)
5. Finansman Giderlerinden Kaynaklanan Nakit Çıkışları (-)
6. İşletme Faaliyetleriyle İlgili Varlık ve Yabancı Kaynaklardaki Değişikliklere İlişkin Nakit Akışları (+) (-)
 - a-) Varlık Artışları (-)
 - b-) Varlık Azalışları (+)
 - c-) Yabancı Kaynak Artışları (+)
 - d-) Yabancı Kaynak Azalışları (-)
7. Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülüklerle İlişkin Nakit Çıkışları (-)
 - a-) Önceki Dönem Kârından Ödenen (-)
 - b-) Geçici Vergiler(-)

B. YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI

- 1. Yatırım Faaliyetinden Sağlanan Nakit Girişleri(+)**
 - a-) Mali Duran Varlık Satışlarından Sağlanan Nakit Girişleri (+)
 - b-) Maddi Duran Varlık Satışlarından Sağlanan Nakit Girişleri (+)
 - c-) Diğer Duran Varlık Satışlarından Sağlanan Nakit Girişleri (+)
 - d-) Mali Duran Varlıklarla İlgili Alınan Temettülden Sağ. Nakit Girişleri (+)
 - e-) Yatırım Faaliyetleriyle İlgili Faizlerden Sağlanan Nakit Girişleri(+)
 - f-) Üçüncü Kişilere Verilen Avans ve Kredilere İlişkin Tahsilâtlardan Sağlanan Nakit Girişleri(+)
 - g-) Diğer Yatırım Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Girişleri(+)
- 2. Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Çıkışları (-)**
 - a-) Mali Duran Varlık Alışları (-)
 - b-) Maddi Duran Varlık Alışları (-)
 - c-) Maddi Olmayan Duran Varlık Artışları (-)
 - d-) Özel Tükenmeye Tabi Varlıklardaki Artışlar (-)
 - e-) Diğer Duran Varlık Artışları (-)
 - f-) Üçüncü Kişilere Verilen Avans ve Kredilerle İlgili Nakit Çıkışları(-)
 - g-) Diğer Yatırım Faaliyetiyle İlgili Nakit Çıkışları(-)

C. FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI

- 1. Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Girişleri(+)**
 - a-) Kısa Vadeli Mali Borçlardan Sağlanan Nakit(+)
 - b-) Uzun Vadeli Mali Borçlardan Sağlanan Nakit (+)
 - c-) Sermaye Artırımından Sağlanan Nakit (+)
 - d-) Hisse Senedi İhraç Primlerinden Sağlanan Nakit (+)
 - e-) Diğer Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Girişleri (+)
- 2. Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Çıkışları (-)**
 - a-) Kısa Vadeli Mali Borç Ödemeleri (-)
 - b-) Uzun Vadeli Mali Borç Ödemeleri (-)
 - c-) Ödenen Temettüleri (-)
 - d-) Sermayenin Azaltılması (-)
 - e-) Diğer Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Çıkışları(-)

D. KUR FARKLARININ NAKİT VE NAKİT BENZERLERİNE ETKİLERİ (+), (-)**E. NAKİT VE NAKİT BENZERLERİNDE MEYDANA GELEN NET ARTIŞ (+) (AZALIŞ) (-)****F. DÖNEM BAŞI NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ MEVCUDU****G. DÖNEM SONU NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ MEVCUDU**

Kaynak: (Karadeniz, 2017: 170).

Formatta görüldüğü gibi 3 bölümden oluşan nakit akım tablosunun bölümlerine ait içerikler aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.1. İşletme (Esas) Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akımları

İşletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akımları, gelir tablosu verileri kullanılarak elde edilir. Bu durum tahakkuk esasına göre hazırlanan gelir tablosu tutarlarının nakit esasına dönüştürülmesi gerekliliğini ortaya çıkarır. Dönüştürme, nakit girişi sağlamayan gelirlerin ve nakit çıkışına neden olmayan giderlerin tespit edilmesi ve bunların gelir tablosu üzerindeki etkilerinin giderilmesi ile gerçekleşecektir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2018: 69)

Türkiye Muhasebe Standartlarına göre işletme (esas) faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımlarına aşağıdaki örnekler verilebilir (TMS, 7: 14):

- a) Mal satışından ve hizmet sunumundan elde edilen nakit tahsilatlar,
- b) Fikri mülkiyet lisansı, ücret, komisyon ve diğer hasılat türlerinden elde edilen nakit tahsilatlar,
- c) Mal ve hizmetler için tedarikçilere yapılan nakit ödemeler,
- d) Çalışanlara ve çalışanlar adına yapılan nakit ödemeler,
- e) Sigorta şirketinin; primler ve tazminatlar, yıllık ödemeler (iratlar) ve poliçeyle ilgili diğer faydalara ilişkin nakit tahsilatları ve nakit ödemeleri,
- f) Özel olarak finansman veya yatırım faaliyetleriyle ilişkilendirilemediği sürece, gelir vergilerine ilişkin nakit ödemeler veya iadeler ve
- g) Aracılık ya da alım satım amacıyla elde tutulan sözleşmelerden kaynaklanan nakit tahsilatlar ve ödemeler.

İşletme (esas) faaliyetlerinden sağlanan nakit akımları, işletme açısından uzun vadede fonların ana kaynağını temsil ettiğinden, nakit akım tablosunun en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Genel olarak işletmelerin, işletme faaliyetlerinden elde ettikleri nakit akımlarının pozitif olması istenir. Buna karşın birbirini izleyen faaliyet dönemleri itibarıyla işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları negatif ise, işletmenin başka kaynaklardan (borçlanma, hisse senedi ihracı vb.) nakit elde etmesi gerekecektir. Ancak, işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları uzun süre negatif olursa yatırımcıların işletmeye olan güveni kaybolacaktır (Karadeniz, 2017: 171).

2.2. Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akımları

Yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akımları, uzun vadeli varlıkların ve nakit benzerlerine dahil edilmeyen diğer yatırımların edinimi ve elden çıkarılmasıdır. Bu faaliyetlere ilişkin nakit akımlarının ayrı olarak raporlanması gelecekte işletmeye gelir ve nakit akışı sağlaması öngörülen kaynaklar için yapılan harcamaların düzeyinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır (Çavuş ve Başar, 2020: 294).

Türkiye Muhasebe Standartlarına göre yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımlarına aşağıdaki örnekler verilebilir (TMS, 7: 16):

- a) Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile diğer uzun vadeli varlıkların edinimi için yapılan nakit ödemeler. Bu ödemeler, aktifleştirilen geliştirme maliyetleri ile işletme tarafından inşa edilen maddi duran varlıklar için yapılan nakit ödemeleri de içerir,
- b) Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile diğer uzun vadeli varlıkların satışından elde edilen nakit tahsilatlar,
- c) Diğer işletmelerin özkaynak veya borçlanma araçlarını ve iş ortaklıklarındaki payları edinmek için yapılan nakit ödemeler (nakit benzeri olarak değerlendirilen ya da aracılık veya alım satım amacıyla elde tutulan bu tür araçlar için yapılan nakit ödemeler hariç),
- d) Diğer işletmelerin özkaynak veya borçlanma araçlarının ve iş ortaklıklarındaki payların satışından elde edilen nakit tahsilatlar (nakit benzeri olarak değerlendirilen ve aracılık veya alım satım amacıyla elde tutulan bu tür araçların satışından elde edilen nakit tahsilatlar hariç),
- e) Diğer taraflara nakden verilen avans ve krediler (bir finansal kuruluş tarafından verilen avans ve krediler hariç),
- f) Diğer taraflara verilen avans ve kredilerin geri ödemelerinden elde edilen nakit tahsilatlar (bir finansal kuruluşun, verdiği nakit avans ve kredilerin geri ödemelerinden elde ettiği nakit tahsilatlar hariç),
- g) Aracılık ya da alım satım amacıyla elde tutulanlar dışındaki futures, forward, opsiyon ve swap sözleşmeleri için yapılan ve finansman faaliyeti olarak sınıflandırılmayan nakit ödemeler ve
- h) Aracılık ya da alım satım amacıyla elde tutulanlar dışındaki futures, forward, opsiyon ve swap sözleşmelerinden elde edilen ve finansman faaliyeti olarak sınıflandırılmayan nakit tahsilatlar.

2.3. Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akımları

Finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akımları, işletmenin özkaynakları ve yükümlülükleri tutarında ve içeriğinde değişikliğe neden olan faaliyetler olarak nitelendirilebilir. Finansman

faaliyetlerinden nakit akımları, işletmelerin esas ve yatırım faaliyetlerini finanse ederken ihtiyaç duyduğu sermayenin hangi kaynaklardan ve ne tutarda sağlandığı, söz konusu kaynakları işletmeye temin edenlerin talep ettiği sermaye maliyetleri ve bunların vadesi gelen kısımlarının geri ödemeleri sebepleriyle oluşan nakit giriş ve çıkışlarının raporlandığı bölümdür (Akdoğan, Küçüktop ve Açıkgoz, 2020: 13).

Türkiye Muhasebe Standartlarına göre yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımlarına aşağıdaki örnekler verilebilir (TMS, 7: 17):

- Pay veya diğer özkaynak araçlarının ihracından elde edilen nakit girişleri,
- İşletmenin kendi paylarını edinmek veya itfa etmek için ortaklarına yaptığı nakit ödemeler,
- Borç senedi, bono ve tahvil ihracından, alınan kredi ve ipotekli kredilerden ve diğer kısa veya uzun vadeli borçlanmalardan elde edilen nakit girişleri,
- Borçlanılan tutarlara ilişkin nakit geri ödemeler ve
- Kiralamayla ilgili mevcut yükümlülük tutarını azaltmak amacıyla kiracı tarafından nakden yapılan ödemeler.

3. NAKİT AKIMLARININ SAĞLANDIĞI FAALİYETLER MODELİ

Nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeli aşağıda konu başlıkları altında ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

3.1. Nakit Akımlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli

Nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeli, nakit akım tablolarından elde edilen finansal verilerin değerlendirilmesinde destekleyici bir model olarak 1993 yılında Gup vd. tarafından ortaya atılmıştır. Nakit akımlarından elde edilen veriler tek başına dikkate alındığında finansal açıdan ortaya çıkan verinin anlamlı hale gelmesini kolaylaştırmak ve uygulama kolaylığı sunması amacıyla literatürde tercih edilen modeller arasında yerini almıştır (Karğın ve Aktaş, 2011: 9). Bu nedenle nakit akım tablosunu oluşturan işletme, yatırım ve finansman faaliyetleri temelinde ortaya çıkan verilerin nakit giriş/nakit çıkış yaratması yani pozitif ve negatif sonuçlar ortaya çıkarması sonucu 8 farklı kategoride modellenerek finansal verilere yer aldığı kategoriye göre analiz kolaylığı sağlamıştır.

Nakit akım tablosundan elde ettiği finansal verileri yorumlayan finansal analizciye farklı bakış açıları kazandıran bu model, diğer analiz teknikleriyle birlikte değerlendirildiğinde firmaların mali verilerini değerlendirmekte yarar sağlayacaktır. Aynı zamanda analiz sonucu ortaya çıkan finansal verilerin değerlendirilmesinde alternatif öngörülerin ortaya çıkmasını kolaylaştıracağı konusuna atıfta bulunulmuştur (Aktaş, Karğın ve Karğın, 2012: 105).

Gup vd. (1993) tarafından geliştirilen “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli” ne göre bu 8 model ve açıklamaları aşağıdaki gibidir (Çil Koçyiğit, Senemoğlu ve Dursun Temiz, 2021: 1175):

Tablo 3: Nakit Akımlarının Sağlandığı Faaliyetler Yönteminde Modeller

Model	İşletme Yapısı	İşletme	Yatırım	Finansman
1. Model	Nadir İşletme	+	+	+
2. Model	Başarılı İşletme	+	-	-
3. Model	Gerileyen, Yeniden Yapılanan İşletme	+	+	-
4. Model	Büyüyen İşletme	+	-	+
5. Model	Küçülen İşletme	-	+	+
6. Model	Genç İşletme	-	-	+
7. Model	Likit Sıkıntısı Yaşayan İşletme	-	+	-
8. Model	Nadir İşletme	-	-	-

Kaynak: (Karğın ve Aktaş, 2011: 10).

Nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeli; işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden oluşan nakit akım tablosu verilerinin kalem olarak büyüklüğüne bakmadan bu kalemlerde oluşan verilerin pozitif (+) ve negatif (-) yönüne bakıp değerlendirme yapılan 8 farklı modelden oluşmaktadır. Her bir modelde 3 faaliyette ortaya çıkan tutarlar nakit girişi (pozitif) ve nakit çıkışı (negatif) olarak belirdikten sonra kalemlerin yorumlanması sağlanarak analizi yapılmaktadır (Aktaş vd., 2012: 106).

1. Model (+,+,+): Nadir karşılaşılan bir durum olan bu model için işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden nakit girişi söz konusudur. Bu nedenle 3 faaliyetten kaynaklanan nakit akımları (+) ile gösterilmiştir. Aynı zamanda işletme için gelir getirici olan ana faaliyetlerden, yatırımlardan ve duran

varlık satışlarından ya da sermaye artışından ve dış kaynaklardan kaynaklı nakit girişi sağlandığı tahmin edilmektedir. Bu modeldeki bir işletme için gelecek dönemde yüksek tutarlı bir nakit çıkışının planlandığı yorumu yapılabilir (Karğın ve Aktaş, 2011: 9).

2. Model (+,-,-): Sıklıkla karşılaşılan modeller arasında yer alan bu model başarılı bir işletme yapısının göstergesidir. Bu modelde işletme faaliyetlerinden nakit girişi olduğu yatırım ve finansman faaliyetlerinden ise nakit çıkışı olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu işletme için işletme faaliyetlerinden elde edilen nakit girişinin yatırım ve finansman faaliyetlerini karşılamada yeterli olduğu yorumu da yapılabilir. Bu modeldeki işletmeler için likidite problemi yaşamayan, borçlarını ödemekte zorlanmayan sağlıklı işletme yorumu yapılabilir. Bu işletmelerin yüksek karlılığı, büyük tutarlarda toplam varlıklara sahipliği ve büyüme oranlarının makul seviyelerde seyrettiği gözlemlenmektedir (Karadeniz, 2017: 173).

3. Model (+,+,-): Sıklıkla karşılaşılmayan bu model gerileyen ya da yeniden yapılanan işletmelere örnek gösterilebilir. Bu modelde işletme ve yatırım faaliyetlerinden nakit girişi söz konusu iken finansman faaliyetlerinden nakit çıkışı söz konusudur. İşletmenin yatırım faaliyetinden genellikle nakit çıkışı beklenirken bu model de nakit girişinin olduğu görülmektedir. Bu sebeple az rastlanılan modeller arasında gösterilmektedir. Duran varlıkların satılarak işletmenin borçlarının ödenmesine ilişkin nakit akımı sağlandığı yorumu yapılabilir (Tüfekçi ve Karaca, 2019: 159).

4. Model (+,-,+): Bu modelde işletme ve finansman faaliyetlerinden nakit girişi yatırım faaliyetlerinden ise nakit çıkışı olmuştur. Büyüyen işletmelere örnek gösterilen bu model için işletme faaliyetlerinden nakit girişinin olduğu fakat bu nakit akımının yatırım faaliyetlerini sübvansede etmekte yetersiz kaldığı söylenebilir. İşletmenin bu yetersizliği gidermek için hisse ihracı ya da borçlanma yolunu kullanacağı yorumu yapılabilir. Aynı zamanda finansal bilgi kullanıcıları arasında yer alan yatırımcı ve bankaların bu işletmenin geleceği için kötümser bir senaryo gözetmedikleri söylenebilir (Koçyiğit vd., 2021: 1175-1176).

5. Model (-,+,+): Küçülen işletme örneği olan bu model için işletme faaliyetlerinden nakit girişinin olmadığı yatırım ve finansman faaliyetlerinden nakit girişinin olduğu görülmektedir. İşletme faaliyetlerindeki nakit akımı sorunu geçici değilse finansal bilgi kullanıcıları arasında yer alan yatırımcı ve borç verenlerin işletmeye olan ilgisinin azalacağı yorumu yapılabilir (Başkan ve Dozen, 2019: 3351).

6. Model (-,-,+): Genç ve yeni büyüyen işletme örneğini gözlemlediğimiz bu modelde işletme ve yatırım faaliyetlerinden nakit çıkışının olduğu finansman faaliyetlerinden ise nakit girişinin olduğu görülmektedir. Bu işletme için finansman kaynağının borçlanma ya da özsermaye kaynaklı olduğu söylenebilir. Büyüyen işletmelerde geçici olarak görülen bu model için kısa vadeli borçlarını ödeyebildiği ve yapılan yatırımlar sonucu ana faaliyet konusu olan işletme faaliyetlerinden nakit girişi yaratacağı yorumu yapılabilir. Bu nakit girişi beklentisi ise bilgi kullanıcılarından olan yatırımcı ve borç verenlerin işletmeyle ilgili olumlu bakış açısına sahip oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Karğın ve Aktaş, 2011: 10).

7. Model (-,+,-): Likidite sıkıntısı yaşayan işletme modeli göstergesidir. İşletme ve finansman faaliyetlerinden nakit çıkışı söz konusu iken yatırım faaliyetlerinden nakit girişi söz konusudur. Bu model için işletmenin duran varlıklarını satarak finansman yoluna gittiği gözlemlenmektedir. Arzulanan bir durum değildir. İşletmenin gelir yaratmada başarısız olduğu ve iflasa sürüklenebileceği yorumu da yapılabilir (Karadeniz, 2017: 174).

8. Model (-,-,-): Nadir karşılaşılan modellerden ikincisidir. İşletmenin nakit akım tablosunu oluşturan bütün faaliyetlerinden nakit çıkışı söz konudur. Daha önceden birikmiş toplu bir nakit akımının sonucudur yorumu yapılabilir.

1989 yılında yaptıkları çalışmalarla bu modeli ortaya çıkaran Gup vd., (1993) 1745 firmanın nakit akım verilerini inceleyerek elde ettikleri sonuçlar aşağıdaki gibidir:

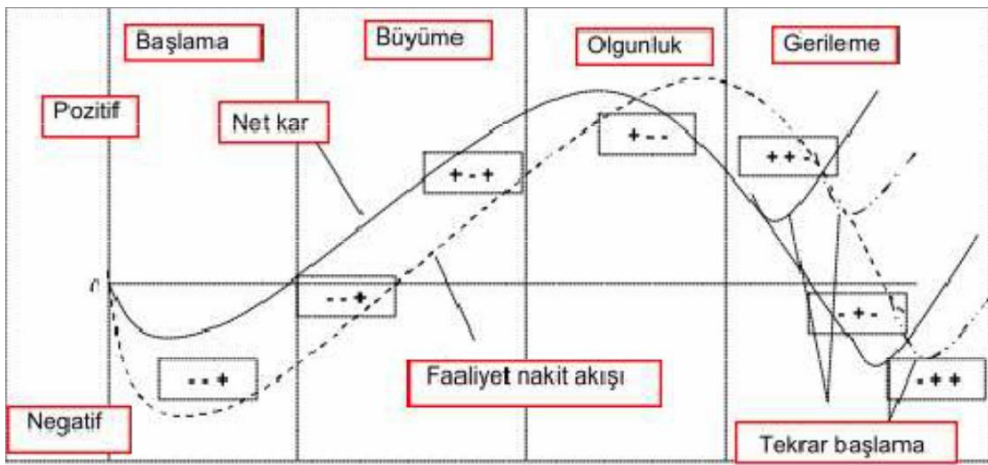
Tablo 4: Nakit Akımlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi Uygulaması

Model	İşletme Yapısı	(%) Dağılım
Model 2	Başarılı İşletme	%46
Model 4	Büyüyen İşletme	%35
Model 3-7	Gerileyen, likidite sıkıntısı yaşayan İşletme	%7
Model 1-5-8	Nadir, küçülen, nadir İşletme	%5

Tabloda da görüldüğü gibi 1745 firmanın nakit akım verileri kullanılarak yapılan araştırma sonuçlarına göre, işletmelerin nakit akımlarının en fazla (%46 oranında) başarılı işletme modeline işaret eden 2. Modele uygun olduğu, daha sonra (%35 oranında) büyüyen işletme modelini gösteren 4. Modele uygun olduğu görülmektedir. Diğer modellere uygun nakit akımlarının ise düşük oranlarda olduğu görülmektedir.

İşletmelerin nakit akım tabloları 3 bölümden oluşmaktadır. Nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modelinde bu bölümlerin bakiyelerinin büyüklüğüne bakılmayıp, bakiyelerin pozitif ve negatif yönlü değişimi baz alındığı için sonuçların diğer analiz teknikleri ile birlikte değerlendirilip yorumlanmasının faydalı olacağı ifade edilmektedir (Koçyiğit vd., 2021: 1175).

Gup vd. (1993) tarafından yapılan çalışmayla ortaya çıkan nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeli, Mulford ve Comiskey (1996) tarafından kullanılarak net gelir ve işletmenin 3 ana faaliyetinden kaynaklanan nakit akımlarını işletme yaşam eğrisi üzerinde incelemiştirler. Bu çalışmalardan hareketle Bruwer ve Hamman (2005) yılında yaşam eğrisinden çıkan sonuçları grafikleştirerek nakit akımları ile ilişkilendirmişlerdir (Akt. Karğın ve Aktaş, 2011:11). Aşağıda Şekil 1’ de işletmenin yaşam eğrisinde nakit akımlarının yapısı ve yönü gösterilmiştir.

Şekil 1: İşletme Yaşam Eğrisinde Nakit Akımlarının Yapısı
Kaynak: (Bruwer ve Hamman 2005: 7), (Karğın ve Aktaş, 2011: 12).

Şekil 1 incelendiğinde Model 1 (+,+,+) ve Model 8 (-,-,-) nadir karşılaşılan modeller olduğu ve beklenmeyen durumları temsil ettiği için yaşam eğrisinde yer almamaktadır. Genç ve büyüme dönemindeki işletmeler Şekil 1’ de Model 6 (-,-,+) ile gösterilmiştir. Şekilden hareketle büyüme döneminde Model 4 (+,-,+), olgunluk döneminde Model 2 (+,-,-) ve gerileme dönemi incelendiğinde ise Model 3 (+,+,-) görmek mümkündür. Aynı zamanda gerileme ve düşüş dönemine bakıldığında Model 7 (-,+,-)’ yi görmekteyiz. Son olarak beklenmeyen durumları temsil etmesine rağmen Model 5 (-,+,-) tekrar başlama aşamasının da göstergesidir (Başkan ve Dozen, 2019: 3352).

3.2. Literatür Taraması

Yapılan literatür çalışması ile nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modelinin uygunlanmasına ilişkin farklı sektörleri kapsayan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Fakat turizm işletmelerine ilişkin yapılan çalışma sayısının yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeline ilişkin literatürde yer alan bazı çalışmalar aşağıdaki gibidir:

Gup ve diğ. (1993) tarafından 1989 yılında 1745 firma üzerinde yapılan çalışmada nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeline göre finansal performans ve nakit akım profilleri analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre firmaların %46’nın Model 2 (+,-,-) ve %35 ile Model 4 (+,-,+) içerisinde yer aldıkları görülmüştür.

Bruwer ve Hamman (2005) tarafından yapılan çalışmada Güney Afrika’daki işletmelerin nakit akım profilleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında Gup vd., (1993) tarafından ortaya çıkarılan nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeli işletme yaşam eğrisi ile birleştirilerek nakit akımlarının yapısı değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda incelenen işletmelerin yoğun olarak Model 2 (+,-,-) başarılı işletmeler içinde yer aldığı ve işletme yaşam eğrisinde olgunluk aşamasında olduğu saptanmıştır.

Karğın ve Aktaş (2011), finansal karar verme süreçlerinde nakit akım tablolarının diğer finansal tablo verileriyle kullanılmasının daha verimli sonuçlar ortaya çıkaracağı düşüncesinden hareketle bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma kapsamında halka açık bir inşaat şirketinin 2006-2010 yıllarına ait nakit akım tabloları, yatay analiz, trend analizi, oran analizi ve nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeli teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında örnek işletme 2008 yılı dışında diğer yılların tamamında model 2 (+,-,-) yer almıştır. Literatürde yapılan çalışmalarda olduğu gibi model 2 (+,-,-) bu çalışmada da ilk sıradadır. Çalışma sonucunda nakit akım tablo verilerinin diğer analizlerde ortaya çıkan verilerle kullanımının gerekliliği ortaya konulmuştur.

Aktaş ve diğ. (2012), nakit akım tablosunu oluşturan kalemler olan işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinin pozitif ve negatif olarak incelenmesinin işletmenin nakit akım profillerine ilişkin önemli bilgiler sunduğunu teziyle bu çalışmayı hazırlamışlardır. Ülkemizde borsada işlem gören 176 firmanın 2007-2010 yıllarını kapsayan verilerini nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemine göre yıl, sektör ve aktif büyüklüklerine göre incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda başarılı işletme model 2, büyüyen işletme model 4, genç ve hızlı büyüyen işletme model 6 profillerinde yoğunluk görülmüştür.

Orhan ve Başar (2015), Borsa İstanbul 100 endeksinde yer alan işletmelerin nakit akış profilleri ile seçilmiş oranların incelendiği bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kapsamında 2008-2013 yıllarını baz alarak 3 spor kulübü, 33 finansal işletme ve verilerine ulaşılamayan 9 işletme dışında 55 işletme verisi analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda firma profilleri model 2 (başarılı işletme) ve model 4 (büyüyen işletme) te yoğunlaşmıştır. Aynı zamanda çalışmada en çok karşılaşılan profil olan model 2'deki işletmelerin finansal verileri ile diğer tüm profillerdeki işletmelerin finansal verileri karşılaştırılmıştır.

Azgın ve Başar (2016), çalışmasında BIST perakende ve ticaret sektöründe faaliyet gösteren 6 firmanın 5 yıllık verilerini kullanarak nakit akış analizlerini yapmışlardır. Ayrıca aralarında güçlü ilişki bulunan oranların saptanması için korelasyon analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda işletme faaliyetlerinden nakit akışlarının pozitif, yatırım ve finansman faaliyetlerinden nakit akışlarının ise negatif olduğu görülmüştür. Model 2 (+,-,-) başarılı işletme profiline uygun sonuç ortaya çıkmıştır.

Karadeniz (2017), çalışmasında halka açık konaklama işletmelerinin nakit akım performanslarını uluslararası karşılaştırmalı olarak nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler yöntemine göre analiz etmiştir. Çalışma kapsamında Amerika, Avrupa ve Asya-Pasifik kıtalarında toplam 207 konaklama işletmesi verileri analize dahil edilmiştir. Yıl, kıta ve Türkiye temelinde yapılan analizin sonucuna göre model 2 (başarılı işletme), model 4 (büyüyen işletme), model 3 (gerileyen ve yeniden yapılanan işletme) işletme profillerinde yoğunluk görülmüştür.

Tüfekçi ve Karaca (2019), çalışma kapsamında nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemi ve oran analizi tekniklerini kullanarak nakit akış tablosu verilerinin uluslararası karşılaştırmasının yapılmasını amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda 2010-2016 yıllarını kapsayan en yüksek net satış hasılatına sahip 100 ulusal ve uluslararası işletmenin nakit akış tabloları incelenmiştir. Çalışma sonucunda ulusal ve uluslararası işletmelerin en çok model 2 (başarılı işletme) profiline sahip oldukları görülmektedir. İkinci en çok görülen profil ise model 4 (büyüyen işletme)' dir. Model 6 (genç işletme) profili ulusal firmalarda görülmekte iken uluslararası firmalarda görülmemektedir. Aynı zamanda nakit akış analizinin işletmenin nakit akışları hakkında sağladığı bilginin yanında mevcut ve gelecek dönemlerine de ışık tuttuğu ve yöntemlerin birlikte kullanılmasının daha etkili sonuçlar ortaya çıkaracağını ifade etmişlerdir.

Başkan ve Dozen (2019), çalışma kapsamında BIST 100 endeksine tabi 50 işletmenin 2009-2018 yıllarını kapsayan nakit akış tabloları incelenmektedir. Bu kapsamda model 2 profiline sahip işletmeler ile kar kalitesi, varlıkların getirisi, öz kaynak getirisi ve nakit akış likiditesi oranları arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akımlarının varlıkların ve öz kaynakların etkin kullanılmasını arttırdığı kanısına ulaşılmıştır.

Kablan ve Güvemli (2019), çalışmalarında BIST XTRZM endeksinde işlem gören turizm şirketlerinin nakit akış profillerini, nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli kapsamında incelemişlerdir. İnceleme kapsamında 2012-2016 yılları baz alınmıştır. Araştırmanın sonucu Borsa İstanbul'da kayıtlı turizm işletmelerinin olgunluk ve büyüme aşamalarında oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. İşletmelerin model 2 (başarılı işletme) model 4 (büyüyen işletme) ve model 6 (büyüyen genç işletme) profillerine sahip olduğu görülmüştür.

Akdoğan ve diğ. (2020), BIST 100' de işlem gören 444 firmanın 2015-2019 yıllarını kapsayan 5 yıllık faaliyet dönemlerini içeren mali tablo ve dipnotlarını sektör bazında gruplandırarak incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, işletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları ve yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları olumlu seyir göstererek yıllar itibariyle artış göstermiştir. Buna karşılık finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları ise ilk dört yılda yüksek tutarda nakit girişi sağlamış fakat son yıl yüksek tutarda nakit çıkışının olduğu gözlenmiştir.

Koçyiğit ve diğ. (2021), sağlık hizmeti veren özel bir sağlık grubunun nakit akış tablosunun oran analizleri ve nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemi kapsamında analiz edilerek mali sonuçların ortaya konulması amaçlanmıştır. BIST 100'de işlem gören özel bir sağlık kuruluşunun 2017-2019 yılları arasındaki nakit akış verileri incelenerek analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda 2017 ve 2018 yıllarında model 6 (genç işletme), 2019 yılında model 4 (büyüyen işletme) profilleri ortaya çıkmıştır.

4. NAKİT AKIMLARININ SAĞLANDIĞI FAALİYETLER MODELİ İLE TURİZM İŞLETMELERİNİN NAKİT AKIM PROFİLLERİNİN İNCELENMESİ

4.1. Araştırmanın Kapsamı ve Veri Seti

Çalışma kapsamındaki firmalara ilişkin veriler Kamu Aydınlatma Platformu'nun (KAP)'ın resmi internet sitesinden indirilen mali tablolardan elde edilmiştir. Çalışma kapsamındaki firmalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5: Analiz Kapsamındaki Turizm İşletmeleri

İşletme Kodu	İşletme Adı
AVTUR	Avrasya Petrol ve Turistik Tesisler Yatırımlar Anonim Şirketi
AYCES	Altın Yunus Çeşme Turistik Tesisler Anonim Şirketi
MAALT	Marmaris Altinyunus Turistik Tesisler Anonim Şirketi
MARTI	Martı Otel İşletmeleri Anonim Şirketi
MERİT	Merit Turizm Yatırım ve İşletme Anonim Şirketi
PKENT	Petrokent Turizm Anonim Şirketi
TEKTU	Tek-Art İnşaat Ticaret Turizm Sanayi ve Yatırımlar Anonim Şirketi

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada BIST 100'de işlem gören 7 turizm işletmesinin 2017-2021 yıllarına ait 5 yıllık nakit akım verileri analiz edilmiştir. Analiz kapsamındaki işletmelerin nakit akım tabloları incelenerek, nakit akımlarının sağlandığı faaliyetler modeline göre nakit akımlarının pozitif veya negatif olma durumları belirlenmiş ve Gup vd. (1993) tarafından belirlenen modellere uygunlukları analiz edilmiştir.

4.3. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamındaki firmaların firma bazında 2017-2021 yılları arasındaki nakit akımlarının hangi modele uygun olduklarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

AVTUR					
	2017	2018	2019	2020	2021
İşletme Faaliyetleri	+	+	+	+	+
Yatırım Faaliyetleri	-	-	-	-	-
Finansman Faaliyetleri					

AVTUR işletmesinin araştırma kapsamındaki tüm yıllarda işletme faaliyetlerden net nakit girişi sağladığı ve yatırım faaliyetlerinden net nakit çıkışı sağladığı görülmektedir. Nakit akışları açısından sağlıklı bir duruma işaret etmektedir. İşletmenin büyüme ve gelişme sürecinde olduğu, yeni yatırımları gerçekleştirdiği, yatırımların finansmanını da işletme faaliyetlerinden sağladığı net nakit girişleri ile karşıladığı ve banka kredisi kullanmadığı görülmektedir.

AYCES					
	2017	2018	2019	2020	2021
İşletme Faaliyetleri	-	+	+	+	+
Yatırım Faaliyetleri	-	-	-	-	-
Finansman Faaliyetleri	+	-	-	-	-

AYCES işletmesi, 2017 yılı hariç tüm yıllarda işletme faaliyetlerden net nakit girişi sağladığı, yatırım faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışı sağladığı görülmektedir. 2017 yılında Model 6 olan genç işletme modeline uygun nakit akışı sağladığı görülmektedir. Bu yılda işletme faaliyetlerinden ve yatırımlardan negatif nakit akışı yaratmış olsa da bu durumu borçlanma veya öz sermaye ile telafi ettiği görülmektedir. Sonraki yıllarda gelişerek başarılı işletme modeline uygun

nakit akışları sağlamıştır. Bu yıllarda işletmenin esas faaliyetlerinden sağladığı pozitif net nakit akışları ile yeni yatırımları gerçekleştirdiği, finansal borçlarını ve temettüleri ödediği, başarılı bir finansal yönetime sahip olduğu söylenebilir.

MAALT					
	2017	2018	2019	2020	2021
İşletme Faaliyetleri	+	+	-	-	+
Yatırım Faaliyetleri	+	+	+	-	+
Finansman Faaliyetleri	-	-	-	-	-

MAALT işletmesi, 2017-2018-2021 yıllarında işletme faaliyetlerinden ve yatırım faaliyetlerinden net nakit girişi, finansman faaliyetlerinden ise net nakit çıkışı sağladığı görülmektedir. Model 3 profilini gözlemlediğimiz bu 3 yılda işletme için gerileyen ya da yeniden yapılanan işletme yorumu yapılabilir. 2019 yılı verilerine bakıldığında işletme faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışı sağlarken yatırım faaliyetlerinden net nakit girişi olduğu görülmektedir. 2019 yılında Model 7 kapsamına giren işletmenin gelir tablosunda gelir attirıcı unsurlarının yetersiz ve başarısız olduğu söylenebilir. 2020 yılında ise işletmenin, yatırım ve finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışının olduğu görülmektedir. Nadir karşılaşılan Model 8 profili bu yılda ortaya çıkmıştır. 2020 yılı için tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 salgınının işletme üzerinde kaçınılmaz etkisinin olduğu ve bu etkinin mali verilere yansıtıldığı yorumu yapılabilir.

MARTI					
	2017	2018	2019	2020	2021
İşletme Faaliyetleri	-	+	+	+	-
Yatırım Faaliyetleri	+	-	+	+	-
Finansman Faaliyetleri	-	-	-	-	+

MARTI işletmesi, 2017 yılında işletme faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışı sağlamakta, yatırım faaliyetlerinden net nakit girişi sağlamaktadır. Bu yıl için Model 7 kapsamına uygun nakit akımı sağlayan işletmenin likiditasyon aşamasında olduğu ve borç ödemesi yaptığı duran varlık satışıyla negatif etkilerin azaltılmaya çalışıldığı söylenebilir. 2018 yılı nakit akım verileri incelendiğinde, işletme faaliyetlerinden net nakit girişi yatırım ve finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışının olduğu görülmektedir. Sıkça karşılaşılan Model 2 profilini gözlemlediğimiz bu yıl için başarılı işletme yorumu yapılabilir. Analiz kapsamına giren 2019 ve 2020 yıllarında Model 3 olan gerileyen ya da yeniden yapılanan işletme modeline uygun nakit akımı sağladığı görülmektedir. Bu model kapsamında işletme faaliyetlerinden ve yatırım faaliyetlerinden net nakit girişi söz konusu iken finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışı olduğu görülmektedir. Normal koşullarda genellikle işletmelerin yatırım faaliyetlerinden nakit çıkışının beklendiği bilgisinden hareketle 2019-2020 yıllarında net nakit girişinin olması duran varlıkların satılarak işletme borçlarının ödemesinin planlandığı söylenebilir. 2021 yılında ise işletme faaliyetlerinden ve yatırım faaliyetlerinden net nakit çıkışı finansman faaliyetlerinden net nakit girişi olduğu görülmektedir. İşletmenin Model 6 profiline uygun nakit akımı sağladığı hızlı büyüyen genç işletme olmasından dolayı işletme ve yatırım faaliyetlerindeki negatif durumun geçici olduğu yorumu yapılabilir.

MERİT					
	2017	2018	2019	2020	2021
İşletme Faaliyetleri	+	+	+	+	+
Yatırım Faaliyetleri					-
Finansman Faaliyetleri					+

MERİT işletmesi, 2021 yılı hariç analiz kapsamındaki diğer 4 yılda işletme faaliyetlerinden net nakit girişi sağlamış yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetlerinde herhangi bir hareketliliğin olmadığı görülmektedir. 2021 yılında ise işletme faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden net nakit girişi sağlarken yatırım faaliyetlerinden net nakit çıkışı olduğu görülmektedir. Model 4 profilindeki bu işletme için büyüme aşamasında olduğu yatırımlarını öz sermaye ve borçlar kanalıyla sübvans ettiği için finansal bilgi kullanıcılarından yatırımcı ve borç verenlerin işletmenin geleceğiyle ilgili olumlu bir bakış açısına sahip oldukları yorumu yapılabilir.

PKENT					
	2017	2018	2019	2020	2021
İşletme Faaliyetleri	+	+	+	+	+
Yatırım Faaliyetleri	+	-	-	-	-
Finansman Faaliyetleri	-	+	-	-	+

PKENT işletmesi, 2017 yılında işletme ve yatırım faaliyetlerinden net nakit girişi sağlarken finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışı sağladığı görülmektedir. Model 3 kapsamına uygun nakit akımının

görüldüğü bu yılda işletme için duran varlık satışının söz konusu olduğu, satış sonucu elde edilen nakdin borçların ödenmesinde kullanılabileceği yorumu yapılabilir. 2018-2021 yıllarına ait nakit akım verileri incelendiğinde işletme faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden net nakit girişinin yatırım faaliyetlerinden ise net nakit çıkışının olduğu görülmektedir. 2018 ve 2021 yıllarında Model 4 büyüyen işletme modeline uygun nakit akımı sağladığı, işletmenin hisse senedi ihraç ettiği ya da yeni bir borçlanma planı içinde olduğu söylenebilir. Analiz kapsamındaki 2019-2020 yılları incelendiğinde işletme faaliyetlerinden net nakit girişi sağlanmış yatırım ve finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışının olduğu görülmektedir. Model 2 kapsamındaki işletmenin son yıllarda gelişerek başarılı bir nakit akım profili ortaya çıkardığı görülmektedir. Küresel Covid 19 salgınının etkisine rağmen güçlü bir finansal performans gösterdiği yorumu yapılabilir.

TEKTU					
	2017	2018	2019	2020	2021
İşletme Faaliyetleri	+	+	+	-	+
Yatırım Faaliyetleri	-	-	-	-	-
Finansman Faaliyet	+	+	-	+	-

TEKTU işletmesi, 2017-2018 yıllarında işletme ve finansman faaliyetlerinden net nakit girişi sağlarken yatırım faaliyetlerinden net nakit çıkışı sağladığı görülmektedir. Analiz kapsamındaki yılların bu ikisinde aynı modele uygun profil sergileyen işletme için büyüyen işletme Model 4 profili görülmektedir. Analiz kapsamındaki 2019-2021 yılında işletme faaliyetlerinden net nakit girişi söz konusu iken yatırım ve finansman faaliyetlerinden net nakit çıkışının olduğu görülmektedir. Model 2 başarılı işletme profilindeki işletme için likidite problemi yaşamadığı günlük faaliyetlerini fonlayabildikleri ve borçlarını vadesinde ödeyebildikleri yorumu yapılabilir. 2020 yılı nakit akım verileri incelendiğinde işletme ve yatırım faaliyetlerinden net nakit çıkışı sağlarken finansman faaliyetlerinden net nakit girişi olduğunu görmekteyiz. Model 6 profiline uygun nakit akımı olduğunu söylemek mümkündür.

Yapılan analiz kapsamında elde edilen sonuçlar özet olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6: Nakit Akımlarının Sağlandığı Faaliyetler Modelinin Uygulama Örneği

Model	2017	2018	2019	2020	2021
1. Model (+++)					
2. Model (+- -)		Ayces, Martı	Ayces,Pkent,Tektu	Ayces, Pkent	Ayces, Tektu
3. Model (++-)	Maalt,Pkent	Maalt	Martı	Martı	Maalt
4. Model (+-+)	Tektu	Pkent,Tektu			Pkent, Merit
5. Model (-++)					
6. Model (- +-)	Ayces			Tektu	Martı
7. Model (-+-)	Martı		Maalt		
8. Model (- - -)				Maalt	
Toplam					

Tablo 6 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki firmalara ait nakit akımlarının en fazla başarılı işletme modeli olan 2. modele (+,-,-) uygun olduğu görülmektedir. Bu sonuç literatürdeki sonuçlarla (Gup vd. 1993, Bruwer ve Hamman 2005, Karğın ve Aktaş 2011, Aktaş vd. 2012, Orhan ve Başar 2015, Azgın ve Başar 2016, Karadeniz 2017, Tüfekçi ve Karaca 2019, Kablan ve Güvemli 2019) uyumludur. Araştırma kapsamındaki 7 işletmenin nakit akımları Model 1 (+,+,+) ve Model 5 (-,+,-) uygun olmamıştır. Model 8 (-,-,-) ise araştırma kapsamındaki bir şirkette 2020 yılında görülmüştür. Nadir karşılaşılan modeller arasında yer alan Model 1,5,8 literatürdeki çalışmalarla uyumludur. Model 3 (+,-,-) ise literatürden farklı olarak ikinci sırada en fazla uyumlu olunan model olmuştur. Model 4 (+,-,-) nakit akım profilleri, literatürdeki çalışmalarla küçük farklılıklar göstererek ikinci en fazla uyumlu model olmuştur. Bu sonucun, özellikle 2020 ve 2021 yıllarında etkili olan Covid 19 salgınının en fazla etkilediği sektörlerden birinin turizm sektörü olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

5. SONUÇ

Uluslararası Muhasebe Standartlarının hayatımıza girmesiyle önem kazanan ortak muhasebe dili geliştirme çabalarının sonucu olarak geleneksel analiz yöntemlerinden elde edilen sonuçların nakit akım tablolarında elde edilen verilerle birlikte değerlendirilip yorumlanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle nakit akım tablolarının raporlanması ve yorumlanması son yıllarda oldukça önem kazanmış ve yapılan birçok akademik çalışmada atıfta bulunulan önemli başlıklardan olmuştur.

Nakit akım tabloları işletmelerin elde ettiği kaynakları ve bu kaynakların kullanım yerlerini ayrıntılı göstermesi nedeniyle işletmelerin günlük planlamalarının yanı sıra gelecek dönemlerine ilişkin tahminlere de ışık tutmaktadır. Bu nedenle finansal bilgi kullanıcılarının kısa, orta ve uzun vadeli

planlamalarda borç ödeme ve nakit yaratma kapasiteleri açısından önem verdiği tablolar arasında yer almaktadır. İflasla sonuçlanan başarısız işletme modellerini azaltmak için sıklıkla kullanılması gereken nakit akım tabloları geçmiş yıllara nazaran oldukça tercih edilen tablolar arasında yer almaktadır.

Analiz kapsamında BIST 100’de işlem gören 7 turizm işletmesinin 2017-2021 yıllarına ait nakit akım verilerinin yönü (pozitif ve negatif) rakamsal büyüklükleri dikkate alınmadan yıllar itibariyle değerlendirilmiş ve Gup vd. (1993) tarafından geliştirilen ‘‘Nakit Akımlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli’’ne göre analizi gerçekleştirilmiştir.

Analiz kapsamındaki işletmeler değerlendirildiğinde Model 2 (+,-,-), Model 3 (+,+,-) ve Model 4 (+,-,+) profillerinin yoğun olarak gözlemlendiğini söylemek mümkündür. Model 2’nin 2017 yılı dışında diğer 4 yılda farklı firmalarda modellendiğini görülmüştür. Analiz sonucu elde edilen bilgilere göre nadir görülen Model 1 (+,+,+) ve Model 5 (-,+,-) işletmelerin bütününde görülmemiştir. Aynı şekilde nadir görülen diğer model olan Model 8 (-,-,-)’de sadece 2020 yılında MAALT işletmesinde görülmüştür.

Araştırma sonucuna göre, BIST Turizm Endeksindeki şirketlerin çoğunlukla başarılı işletme modeline uygun nakit akımına sahip olduğu görülmektedir. İkinci sırada literatürden farklı olarak gerileyen, yeniden yapılanan işletme modeline sahip nakit akımlarının olduğu görülmüştür. Bu sonucun, özellikle 2020 ve 2021 yıllarında etkili olan Covid-19 salgınının en fazla etkilediği sektörlerden birinin turizm sektörü olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmanın sonucuna göre ayrıntılı değerlendirmelerin yapılabilmesi için diğer analiz teknikleri ve oranların birlikte ele alınması daha faydalı olacaktır. Sektördeki firma sayısının diğer sektörlerle oranla azlığı nedeniyle farklı sektörlerdeki firmalar ve yurtdışındaki benzeri firmaların sonuçları ile karşılaştırmalı analizlerin yapılması bilimsel açıdan geçerliliğini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdoğan, N., Küçüktop, F. B. ve Açıkgöz, T. (2020). Borsa İstanbul’da Kayıtlı Şirketlerin 2015-2019 Yıllarına Ait Nakit Akış Tablolarının Sektörler İtibariyle İncelenmesi ve Sektörlerin Nakit Hareketlerinin Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 20 (61), 1-36.
- Aktaş, R., Karğın, S. ve Karğın, M. (2012). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi İle İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 56, 101-118.
- Azgın, N. ve Başar, A. B. (2016). İşletme Performansının Ölçülmesinde Nakit Akış Analizinin Esasları ve Borsa İstanbul Perakende Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 779-804.
- Başkan, T. D. ve Dozen, B. (2019). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin BİST 100 Endeksi Üzerinde Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 3347-3357.
- Bruwer, B. W. S. ve Hamman, W. D. (2005). Cash low patterns in listed South African industrial companies. *Meditari Accountancy Research*, 13 (1), 1-17.
- Çavuş, G. ve Başar, A. (2020). Finansal Başarısızlık Durumunun Öngörülmesinde Nakit Akış Bilgilerinin Rolü. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 292-318.
- Eraslan, O. (2018). *İşletmelerde Nakit Akım Analizi ve Borsa İstanbul Turizm Şirketlerinde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Gup, B.E., Samson, W.D., Dugan, M. T., Kim, M.J. ve Jitrapanun, T. (1993). An analysis of patterns from the statement of cash flows. *Financial Practice & Education*, 3(2), 73-79.
- Kablan, A. ve Güvemli, B. (2019). Cash flow profiles of tourism companies at Borsa İstanbul. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 235-246.
- Karğın, M. ve Aktaş, R. (2011). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanmış Nakit Akış Tablosu ve Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (52), 1-24.

- Karadeniz, E. (2017). Halka Açık Konaklama İşletmelerinin Nakit Akış Profillerinin Analizi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(3), 167-185.
- Koçyiğit, S. Ç., Senemoğlu, P. ve Temiz, T. N. D. (2021). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli ve Oran Analizi İle Nakit Akış Profili Analizi: Özel Bir Sağlık Grubu Uygulaması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(3), 1163-1191.
- Mulford, C.W. ve Comiskey, E. E. (1996), Financial Warnings. John Wiley. New York.
- Orhan, A. ve Başar, B. (2015). İşletmelerde Nakit Akış Profilleri ve Analizi: BIST 100 İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Vergi Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 107-122.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2018). *Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özdemir, S. (2014). Nakit Akış Tablosunun Hazırlanmasında Yöntem Tartışmaları ve TMS 7 Standardı Şartlarına Uygun Brüt (Dolaysız) Yönteme Göre Örnek Bir -Uygulama. *Mali Çözüm Dergisi*, (125), 57-76.
- Sezgin, H. ve Aktaş, R. (2020). Gelecekteki Nakit Akışlarını Tahmin Etmede Tahakkuk ve Nakit Akış Bazlı Model Tercih. *İzmir Democracy University Social Sciences Journal*, 3(2), 58-85.
- Tüfekçi, B. ve Karaca, S. S. (2019). İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin Analizi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 157-180.
- URL 1 <https://www.kgk.gov.tr/>. TMS7 Nakit Akış Tablosu. Erişim Tarihi: 01.09.2022
- URL 2 <https://www.kap.org.tr/>. Erişim Tarihi: 01.09.2022